

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۷۷۸۶-۲۹۸۰-ISSN

زمان چاپ: ۱۴۰۰/۰۴/۱۵

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

بررسی تاثیر حمایت اجتماعی عوامل اجرایی بر افزایش علاقه مندی دانش آموزان به مدرسه

محمد الله یاری^۱، ابراهیم حافظی^۲، محسن حق پرست^۳، مرضیه حق پرست^۴

۱-سمت کاری نویسنده اول: معاون اجرایی

۲-سمت کاری نویسنده دوم: دبیر

۳-سمت کاری نویسنده سوم: دبیر

۴-سمت کاری نویسنده چهارم: مدیر هنرستان

چکیده :

در مورد ویژگی‌های فردی دانش آموز می‌توان به عواملی چون داشتن مشکلات و بیماری‌های جسمی، ذهنی، روانی، کمبود انگیزه برای یادگیری، هدف نداشتن، ناتوانایی‌های یادگیری، داشتن خود پنداره ضعیف، ناسازگاری‌های رفتاری، داشتن اضطراب و فشار روانی برای تحصیل اشاره کرد. درباره اهمیت مسائل خانوادگی نیز می‌توان گفت از آنجا که والدین بیشترین تاثیر را بر رشد جسمی، ذهنی و روانی فرزند خود می‌گذارند، بنابراین کمترین سهل‌انگاری، کم‌توجهی و عدم رسیدگی به نیازهای دانش‌آموز می‌تواند مسائل و مشکلات زیادی را برای او به وجود آورد. در سیستم‌های آموزشی، افراد زیادی مشغول به کارند و فعالیت‌های آن‌ها به طور مستقیم یا غیرمستقیم در تربیت دانش‌آموزان مؤثر است اما در این میان، نقش معلمان از دیگر افراد بسیار برجسته تر می‌نماید چنان که بیشتر اوقات را دانش‌آموزان در مدرسه زیر نظر آن‌ها سپری می‌کنند و عوامل دیگر هم فراهم آورنده

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۷۷۸۶-۲۹۸۰-ISSN

زمینه برای فعالیت معلم ها هست از این رو بسیاری از دانش آموختگان نظام آموزشی سنتی و جدید شکل گیری شخصیت خود را مرهون معلمان و عوامل اجرایی خود میدانند.

واژگان کلیدی: مدیر،مدرسه ،معاون ، دانش آموز، حمایت اجتماعی، عاطفی، تحصیل

مقدمه :

حمایت اجتماعی را نوعی مبادله بین فردی می‌داند که پیوندهای عاطفی، کمک‌های مؤثر ابزاری، ارائه اطلاعات و اظهارنظر و ارزیابی دیگران را دربرمی‌گیرد. «حمایت اجتماعی عبارت است از روابط و مبادلات نامتقارن گرم و شئونات مختلف زندگی اجتماعی و ابعاد مختلف روابط امدادرسانی داوطلبانه که شامل بعد معرفتی (راهنمایی، مشاوره و آموزش)، بعد مادی (کمک‌های اقتصادی)، بعد عاطفی (ابراز همدردی) و بعد منزلتی (اعاده کرامت انسانی) می‌شود» (چلبی، ۱۳۸۹: ۱۵۸).

برخی از پژوهشگران حمایت اجتماعی را میزان برخورداری از محبت، همراهی، مراقبت، احترام، توجه و کمک دریافت شده توسط فرد از سوی افراد یا گروه‌های دیگر نظیر اعضای خانواده، دوستان و دیگران مهم تعریف کرده‌اند (Sarafino, 1980). برخی حمایت اجتماعی را واقعیتی اجتماعی و برخی دیگر آن را ناشی از ادراک و تصور فرد می‌دانند. ساراسون (۱۹۸۸) حمایت اجتماعی را مفهومی چند بعدی می‌داند که هر دو بعد واقعی و تصویری را در بر می‌گیرد (علی‌پور، ۱۳۸۵). در مجموع شاید بتوان گفت که حمایت اجتماعی یعنی این احساس که شخص مورد توجه دیگران است و دیگران برای او ارزش قائلند و این که او به یک که اجتماعی متعلق است (ریاحی و همکاران، ۱۳۸۹).

انگیزه تحصیلی: زمانی که کودکان انگیزه‌ای برای یادگیری ندارند، یعنی مانعی در راه انگیزش طبیعی آن‌ها وجود دارد، احساس می‌کنند که به خوبی نمی‌توانند وظایف مربوط به مدرسه را انجام دهند و در نتیجه تلاششان را متوقف می‌کنند یا به اندازه کافی

تلاش جدی از خود نشان نمی‌دهند. این قبیل کودکان به راحتی سرخورده می‌شوند و از آن‌جا که تلاششان را متوقف می‌کنند و یادگیری آن‌ها با موفقیت همراه نمی‌شود، تجربه شور و هیجان ناشی از یادگیری مباحث جدید را کسب نمی‌کنند و معتقد می‌شوند هر موفقیتی که به دست می‌آورند به شانس و تصادف یا اوضاع و احوال مربوط است .

بیان مسئله :

کودکانی که شکست در مدرسه را تجربه کرده‌اند، تلاششان را برای یادگیری متوقف می‌کنند زیرا آن‌ها این اعتقاد را در خود رشد می‌دهند که نمی‌توانند کاری را به درستی انجام دهند. نگرش‌های بزرگسالان در مورد موفقیت تحصیلی فرزندشان نیز می‌تواند بر اعتقادات کودکان اثرگذار باشد. والدین انتظاراتی دارند که غیر واقع بینانه است و می‌تواند موجب مأیوس شدن فرزندانشان بشود .

رقابت در مدرسه (به گونه‌ای که همیشه یک نفر برنده و یک نفر بازنده می‌شود) می‌تواند برای کودکان بسیار مایوس‌کننده باشد، به ویژه برای کودکانی که ممکن است هرگز در مدرسه بهترین نباشند. گرچه آن‌ها می‌توانند مطالب آموزشی فراوانی یاد بگیرند، موفقیت را تجربه نمی‌کنند یا موفقیت آن‌ها تشخیص داده نمی‌شود. این قبیل کودکان از انگیزش تحصیلی ضعیفی برخوردارند. همچنین کودکانی که والدین آن‌ها یا همسالانشان فکر نمی‌کنند که مدرسه مهم است یا اهمیت مدرسه را تشخیص نمی‌دهند، انگیزش تحصیلی پایینی دارند. از دید روان‌شناسان و همچنین معلمان، انگیزش یکی از مفاهیم کلیدی است و برای توضیح

سطوح مختلف عملکرد به کار می‌رود. این مفهوم، تفاوت میزان تلاش برای انسجام تکالیف درسی را بازگو می‌کند. وقتی در نظام آموزشی، مشکلاتی همچون افت تحصیلی رخ می‌دهد، از انگیزه یادگیرنده به عنوان یکی از علل مهم آن یاد می‌شود (استوار، ۱۳۹۰). تایلور و همکاران (۲۰۱۴) در پژوهشی به فراتحلیل ارتباط بین انواع انگیزه‌های تحصیلی بر اساس نظریه خود تعیین‌گری با پیشرفت تحصیلی پرداختند. یافته‌های این فراتحلیل نشان داد که نظم‌دهی تشخیص داده شده با مقدار اندازه اثر ۰/۳۵ و انگیزش درونی با اندازه اثر ۰/۲۷ دارای رابطه مثبتی با پیشرفت تحصیلی هستند. در نظریه‌های آموزشی، انگیزه هم یک مفهوم اساسی به شمار می‌رود. در کاربردهای آموزشی انگیزش، به تعبیرهای مختلفی از قبیل انگیزش دانش‌آموز، انگیزش یادگیری و انگیزش تحصیلی بر می‌خوریم که با وجود نزدیکی این مفاهیم به یکدیگر، برخی کوشیده‌اند آن‌ها را از مهم متمایز کنند و منبع آن را گاهی درونی و گاهی بیرونی می‌دانند.

اهمیت و ضرورت :

بررسی جو عاطفی کلاس درس دانش‌آموزان و میزان رابطه آن با پیشرفت تحصیلی از جمله موضوعاتی است که همواره مورد توجه معلمان، مدیران، اولیای آموزش و پرورش و همچنین والدین بوده است. بنابراین درصد بر آمدم که در این زمینه تحقیقی علمی انجام دهیم. کلاس به عنوان جامعه ای کوچک و فرعی از افراد مختلفی تشکیل شده است که از نظر تجارب، فرهنگ، شخصیت و ... با هم متفاوت هستند و این خصوصیات را با خود به درون کلاس می‌آورند. بنابراین جو عاطفی متفاوتی در کلاسها حاکم است. و اما تشکیل دهندگان جو عاطفی کلاس، معلم و دانش‌آموزانند که هدف عمده آنها آموزش و فراگیری است. پس برای آموزش و یادگیری لازم است که جو مطلوب و مناسبی در کلاسها برقرار باشد. جو مطلوب و مناسب، روابط مثبت و هدفداری است که بین معلم و دانش‌آموزان در کلاس وجود دارد. روابط معلم و دانش‌آموزان باید طوری باشد که نیازهای تعلق

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۷۷۸۶-۲۹۸۰-ISSN

و وابستگی، دوست داشتن و دوست داشته شدن، به رسمیت شناخته شدن، ارزش داشتن، احترام و شکوفا شدن استعدادها تأمین شود. این امر باعث رضایت و خشنودی دانش آموزان می شود و بر سعی و تلاش آنان می افزاید. به عبارت بهتر، مسؤول برقراری جو عاطفی در کلاس درس، معلم است. بنابراین، شناخت جو عاطفی کلاس می تواند بازخورد با ارزشی برای معلمان فراهم کند، چرا که این عامل در ترک تحصیل، غیبت از کلاس، اندوه و افسردگی دانش آموزان، عدم رضایت و علاقه به درس و یادگیری و غیره اثر دارد.

مهم ترین عامل توسعه پرورش ذهنی علمی در یک جامعه نظام آموزشی است. در این نظام از بدو ورود تا آخرین دوره تخصصی، اخلاق علمی، اجتماعی، شیوه برخورد با مسائل و مشکلات به طور آموزش داده می شود. تدریس یکی از عناصر اصلی فرآیند، آموزش و پرورش است که در کارایی نظام آموزشی نقش موثری دارد. اندیشه ها، برخوردها، روش های نو و بدیع و خلاق عمدتاً از نظام آموزشی ما مایه می گیرد، تفکر استنباط و استنتاج در تمامی ابعاد زندگی وجود دارد. جامعه فرهنگی و دینی ما جامعه عقلی است شیوه تفکر را منتقل می کند. در سیستم های آموزشی، افراد زیادی مشغول به کارند و فعالیت های آن ها به طور مستقیم یا غیرمستقیم در تربیت دانش آموزان و یا دانشجویان مؤثر است اما در این میان، نقش معلمان و اساتید و دانشگاه ها از دیگر افراد بسیار برجسته تر می نماید چنان که بیشتر اوقات را دانش آموزان در مدرسه و دانشجویان در دانشگاه زیر نظر آن ها سپری می کنند و عوامل دیگر هم فراهم آورنده زمینه برای فعالیت معلم ها و اساتید می باشد از این رو بسیاری از دانش آموختگان نظام آموزشی سنتی و جدید شکل گیری شخصیت خود را مرهون معلمان خود می دانند یکی از نویسندگان که عمری را به معلمی گذرانده می نویسد: یکی از تحصیل کرده هایی که تحصیلات عالی و دکترای خود را در کشور آلمان به پایان رسانیده بود چندین بار اقرار و اعتراف کرد که همه عقاید دینی او مدیون ارتباط با معلم خود بوده است. زیرا آنچه در فرایند تعلیم و تربیت به متعلم انتقال می یابد تنها معلومات و مهارت های معلم نیست بلکه تمام صفات، خلقیات، حالات نفسانی و

رفتار ظاهری او نیز به شاگردان منتقل می شود. اهتمام به اخلاق در مدارس غیرممکن نیست اما دشوار است. آموزش اخلاقی اگرچه لازم است ولی کافی نیست. حاصل آن نظم دادن و منضبط بار آوردن است که البته عمر و دوام زیادی ندارد. بیشتر به اطاعتی منفی و مطلق می انجامد که در نتیجه فعالیت بدنی دانش آموز در مدرسه است. از نظر برخی دانشمندان، کودک اصول اخلاقی خود را تا سن شش سالگی کسب می کند و لذا آموزش رسمی اخلاق در مدرسه به تنهایی چندان تأثیری در اخلاقی کردن وی نخواهد داشت. در واقع اگر آموزش اخلاقی بشر زیرساخت های فطری و قلبی آدمی سازگار نباشد، حاصلی جز ربا و نفاق ندارد و به آسانی، تربیت شکل ریایی به خود مشی گیرد و اخلاق به ضد اخلاق بدل می شود (نقدی آستمال، ۱۳۹۶). در سیستم های آموزشی، افراد زیادی مشغول به کارند و فعالیت های آن ها به طور مستقیم یا غیرمستقیم در تربیت دانش آموزان مؤثر است اما در این میان، نقش معلمان از دیگر افراد بسیار برجسته تر می نماید چنان که بیشتر اوقات را دانش آموزان در مدرسه زیر نظر آن ها سپری می کنند و عوامل دیگر هم فراهم آورنده زمینه برای فعالیت معلم ها میباشد از این رو بسیاری از دانش آموختگان نظام آموزشی سنتی و جدید شکل گیری شخصیت خود را مرهون معلمان خود می دانند یکی از نویسندگان که عمری را به معلمی گذرانده می نویسد: «یکی از تحصیل کرده هایی که تحصیلات عالی و دکترای خود را در کشور آلمان به پایان رسانیده بود چندین بار اقرار و اعتراف کرد که همه عقاید دینی او مدیون ارتباط با معلم خود بوده است.» (داودی، ۱۳۹۰:

ص ۴).

اهداف پژوهش :

بررسی تاثیر حمایت اجتماعی عوامل اجرایی مدارس برافزایش علاقه مندیدانش آموان به مدرسه است که دراینجابه بررسی آن خواهیم پرداخت ، همه ی ها حتما معلم یا معلمانی داشته ایم که با دانش آموزان خود روابط مبتنی بر محبت و احترام و باورمتقابل داشته اند.شناخت تاثیر تنبیه های شدید از اهمیت بسیاری برخوردار است چون تنبیه با ایجاد هراس همراه است و

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۷۷۸۶-۲۹۸۰-ISSN

موجب می شود تا فرد تعبیه شده کنترل خود را بر موقعیت ضعیف بشمارد و انتخاب خود را محدود می بیند و لازم می داند که خود را با شخص قدرتمند تطبیق دهد. خوشبختانه راهبردهای محروم نمودن تهدیدی جدی برای کنترل ادراک شده دانش آموزان نیست. برای مثال دانش آموزی که به آرامی و بدون توجه دیگران به آخر کلاس فرستاده می شود و سپس در کمال مهربانی از وی علت این کار پرسیده می شود در واقع وی را آزاد گذاشته ایم خود به بیان علت بپردازد. چنین روشی برای جلوگیری از رفتار نامناسب است و به دانش آموز فرصت می دهد تا در اعمال خود دقت کند و مسولیت آن را بپذیرد معلم برای سخنرانی نمی کند و او را به دلیل خطاهایش تهدید نمی کند به این ترتیب در حالی که رفتار نامناسب ادامه نمی باید تصور دانش آموز در مورد کنترل خود بر موقعیت یادگیری نیز آسیب نمی بیند. یکی از اثرات مثبت اجتناب از تنبیه آن است که دانش آموزان از معلمان خود متنفر نمی شوند. همچنین هنگامی که معلم از آزردن دانش آموزان و پیش داوریهای غیر اصولی برابر می کند و نیز توجه علاقه ی خود را به آن ها ابراز می دارد رابطه ی مطلوب میان معلم و دانش آموز برقرار می شود هنگامی که دانش آموزان معلم خود را دوست داشته باشند و به او اعتماد کنند و احترام بگذارند تاثیر به سزایی بر گرایش های انگرس تحصیلی استان خواهد داشت. هنگامی که دانش آموزان به معلم خویش اعتماد دارند احساس امنیت می کنند زیرا میانه اند در صورت بروز مشکل معلم حتما از آن ها حمایت خواهد کرد همچنین این امر موجب می شود تا ادراک کفایت انشا اور اب بس اهم امر را می توان در رابطه ی کودکان خرد سال با والدین خود مشاهده نمود. کودکانی که رابطه ی ممنو اسرآبا والدین خود دارند بیش از دیگر کودکان به کارهای مخاطره آمیز دست می زنند. بیشتر محیط اطراف خود را جستجوی ک ار با فاصله گرفتن از والدین خود و رفتن به سوی اشیاء و رویدادهای جالب توانایی های خود را به بونه اما به دست می دارا آشکارا احساس اطمینان و کفایت بیشتری دارند و انگیزش بهتری در همه ی موارد از خود نشان می دهد ان اموران و به معلم خود اعتماد دارند در کاوش های تحصیلی جسارت بیشتری نشان می دهند معلم نیز باید بخواهد که دایی ام را همواره برای کارهای جدید و

متفاوت و مشکل آماده باشند. یادگیری یعنی دستیابی به فرانسوی آن به در حال حار من اسمه آگاهی یافتن از چیزهای ناشناخته. هنگامی که دانش آموزان به معلم خود اعتماد دارند و رفتار و رفا بنی اس ان و همواره از راهنمایی های شخصی و تحصیلی وی بهره می گیرند. احتمال این که برای دروس خود به دنبال راه هاسا باشند کمتر است، بلکه مایلند بیشتر توانایی های خود را به آزمایش بگذارند چون اطمینان دارد که با حمایت های آن ها می شود با مشکل روانشناختی خاصی مواجه نخواهند شد. «طربن دیگر برای تاثیرپذیری مثبت گرایش های انگیزشی دانش آموزان سرمشق دهی است.

معلم:

معلم در زبان فارسی در معنای مختلف به کار میرود. تعلیم دهنده و آموزنده، عالم و فلیسوفی که جامع علوم عصر و واضح بخشی از دانش ها است، از معانی معلم است. معلم به معنای تعلیم دهنده اعم از آموزگار، دبیر و استاد است و به کسی که چیزی به دیگری می آموزد اطلاق می شود. بر این اساس پیامبران، امامان، روحانیون و استادان دانشگاه، آموزگاران و دبیران - مدارس ابتدایی راهنمایی و دبیرستان به کار میرود؛ اما منظور از معلم در این مقاله، آموزگاران و دبیران مدارس می باشند که در مدارس با دانش آموزان در ارتباط می باشند.

تربیت:

واژه تربیت از ریشه «ربب» است و در کتاب های لغت، دارای معانی متعددی همچون سرپرستی، کامل کردن، اصلاح امور، تدبیر، تأدیب، چیزی را ایجاد و انشای کردن و به تدریج از حالت نقض به حد تمام رساندن و شوق دادن شی به سمت کمال و رفع نقایض است. به نظر می رشد معنای تربیت از ریشه «ربب» همین معنای اخیر است و سایر معانی همه از آثار و لوازم این معنا باشند؛ زیرا در تمام معانی مذکور، به گونه ای معنای تدبیر برای سوق دادن به سوی کمال وجود دارد. در واقع، مشتقات کلمه

تربیت از ریشه «رب» مانند ربوبیت، رب، مربوب، ربانی، ربیون و ارباب، در متون اسلامی فراوان به کار رفته، است (ضرابی، ۱۳۹۰).

تربیت در اصطلاح نیز عبارت است از فراهم ساختن زمینه های رشد و شکوفایی تربیت پذیر و رساندن او به مرحله ای که استعدادها و قابلیت هایش را بروز دهد (مصباح، ۱۳۸۲).

تربیت اخلاقی، بخشی مهم از علم اخلاق را تشکیل می دهد و چون مباحث آن عمدتاً ناظر به راهکارهای عملی و ارائه توصیه هایی در باب عمل است، گاهی از این بخش با نام «اخلاق عملی» یاد می شود. در مقابل، به آن بخش از مباحث اخلاقی که به توصیف خوبی ها و بدی های اخلاقی می پردازد «اخلاق نظری» می گویند (دیلمی و آذربایجانی، ۱۳۸۳).

بدین ترتیب، تربیت اخلاقی، آموزش اصول و ارزش های اخلاقی و پرورش گرای ها و فضیلت های اخلاقی است که در آن ابعاد شناختی، عاطفی و رفتاری اخلاق مورد توجه قرار گرفته است (داودی، ۱۳۸۹). در این راستا نظام آموزشی نیز به سراغ تربیت اخلاقی رفته و در هدف گذاری خود برای همه دوره های تحصیلی اهداف اخلاقی را پی بینی کرده است.

نقش الگویی معلم:

پس از خانواده، مربیان و معلمان تأثیر را در تربیت کودکان دارند. کودکان در سنین پایین تحت تأثیر والدین خود هستند، اما وقتی وارد مدرسه می شوند از معلمان خود اثر می پذیرند. معلمان باید بدانند که افکار، رفتار و گفتار آنان سرمشق دانش آموزان است. معلم بعد از پدر و مادر با نفوذترین افراد، در امر تربیت کودک و نوجوان است. دانش آموزان به ویژه دانش آموزان دوره ابتدایی، شدیداً تحت تأثیر معلم خود قرار دارند و رفتار او را الگو قرار می دهند. معلم با روح و جان دانش آموز سروکار دارد و به

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۷۷۸۶-۲۹۸۰-ISSN

همین جهت به عنوان یک الگوی محبوب و مطاع پذیرفته می شود. دانش آموزان همه اعمال و رفتار معلمان، مربیان و مدیر مدرسه را زیر نظر دارند و از طرز برخورد معلمان با یکدیگر و با مدیر و کارکنان و دانش آموزان درس می گیرند.

رفتار معلم الگوی بی زبان توانایی است که می تواند در شاگردان سخت موثر واقع شود. کمترین لغزش معلم در عمل، از تیررس دید چشمان مراقب شاگردان دور و در امان نیست. خواجه عبدالله انصاری به همان قسم که دود را دلیل آتش و خام را بر اثر وزش باد می داند، شاگرد و همه کیفیات روحی و رفتاری او را اثر مستقیم شخصیت معلم می داند و می گوید «دود از آتش نشان دهد خام از باد که ظاهر از باطن شاگرد از استاد». قلب و روان کودک بسان صفحه کاغذ سفیدی است که در دست نقاشی چیره دست به نام معلم قرار میگیرد و هر نقشی که روی آن ترسیم شود، احتمالا تا آخر عمر روی این صفحه باقی می ماند. معلم می تواند از طریق مدل و سرمشق قرار دادن خود و عملکرد مطلوب به رشد اجتماعی کودکان کمک نماید. امام جعفر صادق می فرماید «مردم را به عمل خود به اسلام دعوت کنید نه به زبانتان». همچنین قرآن کریم می فرماید به درستی که پیامبر برای شما الگوی خوبی است برای کسی که امید به خدا و روز آخرت دارد و خداوند را بسیار یاد می کند (سلجوقی، ۱۳۹۲:۹۶).

انگیزش و علاقه مندی :

انگیزش یا علاقه به یادگیری در حقیقت ترکیبی از چه چیز آموختن یا چرا آموختن است. بدین معنی که چه چیز بیاموزیم تا آموختن برای ما سودمند و مطلوب باشد. بسیاری از روانشناسان معتقدند که انگیزش مهم ترین عامل موثر در کارایی و یادگیری است.

مفهوم علاقه:

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۷۷۸۶-۲۹۸۰-ISSN

یادگیری معلول انگیزه های متفاوتی است . یکی از این انگیزه ها که نقش مهمی در جریان یادگیری دارد میل و رغبت دانش آموز به آموختن است. رغبت محرکی است که نیروی فعالیت را افزایش می دهد . برای اینکه شاگردان در ضمن یادگیری فعال باشند ، باید به موضوعی که می خواهند فرا بگیرند علاقه مند باشند (حسن شعبانی، ۱۳۸۵) و بنابر این تمایل مثبت و رغبت دانش آموزان به یادگیری درس ریاضی تعاریفی هستند که از علاقه می توان نمود.

برای ایجاد رغبت لازم نیست موضوعات درسی را به طور تصنعی جالب توجه نشان دهیم . همینکه مطالب و مفاهیم درسی بر اساس نیاز شاگردان تنظیم شده باشد و مسائل اساسی واقعی آنان را مطرح سازد رغبت آنان برانگیخته خواهد شد. علاقه به یادگیری محصول عواملی است که به شخصیت و توانایی دانش آموز ، ویژگی های تکالیف ، مشوق ها و سایر عوامل محیطی مربوط است ، دانش آموزان با انگیزه به راحتی شناخته می شوند . آن ها به یادگیری اشتیاق داشته ، علاقه مند ، کنجکاو ، سخت کوش و جدی هستند . این دانش آموزان به راحتی موانع را از پیش پای خود بر می دارند ، زمان بیشتری برای مطالعه ، انجام تکالیف مدرسه صرف می کنند ، با شور و اشتیاق در فعالیت های کلاسی مشارکت می کنند ، مطالب بیشتری می آموزند و پس از پایان دوره دبیرستان به تحصیلات ادامه می دهند(پروین کدیور ، ۱۳۸۳) .

پیشرفت تحصیلی :

منظور از پیشرفت تحصیلی، موفقیت در امر تحصیل است که می تواند به مهارت در امری خاص یا تخصص در بخشی از دانش منجر شود (غلامعلی لواسانی و همکاران، ۸۳۱۵). پیشرفت تحصیلی یا موفقیت تحصیلی، معلومات یا مهارت های اکتسابی عمومی یا خصوصی در موضوعات درسی است که معمولاً به وسیله آزمایش ها و نشانه ها یا هر دو که معلمان برای دانش آموزان وضع می کنند، اندازه گیری می شود (شعاری نژاد، ۸۳۱۳). پیشرفت تحصیلی عبارت است از: محصول نهایی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۷۷۸۶-۲۹۸۰-ISSN

فرایند یادگیری فعال که با کمک آموزش فعالیت های تربیتی انجام می گیرد. همچنین، سرعتی که دانش آموز در تکمیل پایهها و درجات گوناگون دارد و بر حسب مقدارش، پیش افتادگی و سرعت یا عقب ماندگی وی اندازه گیری میشود (بیابانگرد، به نقل از مرادی، ۸۳۱۸). پیشرفت تحصیلی دانش آموزان یکی از شاخص های مهم در ارزشیابی آموزش و پرورش است و تمام کوشش ها در این نظام در واقع تلاش برای جامه عمل پوشاندن به این امر تلقی می شود. به طور اعم کل جامعه و به طور اخص نظام آموزش و پرورش نسبت به سرنوشت کودکان، رشد و تکامل موفقیت آمیز آنان و جایگاه آنها در جامعه علاقمند و نگران است و انتظار دارد دانش آموزان در جوانب گوناگون، اعم از ابعاد شناختی و کسب مهارت و توانایی ها و نیز در ابعاد عاطفی و شخصیتی، آنچنان که باید پیشرفت و تعالی یابند (پورشافعی، به نقل از مرادی، ۸۳۱۸).

اهداف اخلاقی اهدافی عام هستند که باید بر تمام آموزش ها حاکم باشند. برای رفع اشکالا مطرح شده باید شیوه آموزش از جنبه ذهنی خارج شود و با تغییرات و تحولات اساسی، آموزش نوینی را در امر پرورش اخلاقی آغاز نماید. به هر حال آن چه مسلم است دانش آموز اگر به جای حفظ مطلب با مسایل سروکار داشته باشد و آن ها را لمس کند، از تأثیر قابل توجهی برخوردار می شود؛ مثلا می توان رفتار دانش آموز در موقعیت های مختلف را بررسی نمود و همچنین از خودش خواست تا رفتارش را ارزیابی نماید و سپس به اصلاح رفتارهای غلط اقدام نماید. حتی می توان موقعیت هایی را ایجاد کرد تا دانش آموز عکس العمل خویش را بسنجد، که در کلاس های پرورشی این زمینه ها ملموس تر است. باتوجه به آنچه گفته شد، اخلاق مانند سایر رشته ها تنها یک برنامه درسی نیست که دانش آموزان مطالعه نمایند و مطالب را حفظ نموده و نمره ای بگیرند و سپس همه را به فراموشی سپرده، بدون آن که در زندگی از آن بهره ای ببرند و نتیجه ای بگیرند. عده ای، تربیت اخلاقی را با پند و اندرز دادن مساوی تلقی می کنند. در حالی که موعظه تنها یک روش -آن هم روش نسبتا ضعیفی از روش های تربیت اخلاقی است. تربیت

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۷۷۸۶-۲۹۸۰-ISSN

اخلاقی یاری به افراد برای کسب بینش و معرفت است تا درست را از نادرست بشناسند و بتوانند در رفتار خوی تحولات اساسی و مبتنی در رسیدن به هدف ایجاد نمایند.

در مورد معیارهای پیشرفت تحصیلی می توان گفت که پیشرفت یا موفقیت تحصیلی از راه های مختلف و با معیارهای متفاوت مشخص می شود. یکی از این معیارها، معدل دانش آموزان در یک نیم سال تحصیلی و محاسبه معدل یک سال وی است. معیار دیگر مشخص کردن پیشرفت تحصیلی، محاسبه نمرات دانش آموزان در یک درس است. شیوه دیگر، استفاده از مجموعه نمرات دروس یک سال می باشد و معیار آخر تعیین پیشرفت تحصیلی در طی چند سال و یا یک دوره تحصیلی است. اگر یک نمره از یک دوره تحصیلی یا میانگین از یک گروه از دروس مختلف در حیطه موضوعی خاص یا میانگینی از دوره های مختلف تحصیلی، ملاکی برای پیشرفت تحصیلی باشند، این ملاک ها مسایل و مشکلات تشخیصی را به دنبال خواهد داشت؛ مثلاً کاربرد یک نمره واحد از یک دوره تحصیلی ویژه دارای روایی و پایایی کم تری است تا نمره ای که بر اساس ترکیب چند نمره به دست می آید. کاربرد نمره های به دست آمده از دوره های مختلف تحصیلی در موضوعات مختلف نیز به منظور به دست آوردن معدل نمرات کلاس مسأله ای دشوار و غامض است، زیرا این گونه نمرات شامل نمراتی است که از دوره ها و رشته های تحصیلی متفاوت به دست آمده اند و در یک مقیاس واحد ترکیب شده اند، در صورتی که هر یک از دانش آموزان می توانند سطوح متفاوتی از پیشرفت را در هر موضوع داشته باشند (مهرافروز، به نقل از مرادی، ۸۳۱۸).

عوامل تأثیرگذار بر علاقه مندی دانش آموزان:

سال های متمادی است که محققان و پژوهشگران تعلیم و تربیت و روان شناسان اجتماعی مطالعات فراوانی در مورد عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان انجام داده و همیشه این موضوع در نظر آنها مطرح بوده است؛ چرا که پیشرفت

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۷۷۸۶-۲۹۸۰-ISSN

تحصیلی موضوعی است که به خصوص در حال حاضر مورد توجه تمامی کشورهای جهان است و هر ساله مقدار زیادی از بودجه صرف تحصیل کودکان و نوجوانان می شود و پژوهش های زیادی به بررسی عوامل مختلفی که می توانند بر پیشرفت تحصیلی تأثیر داشته باشند. مانند خانواده، محیط زندگی، مدرسه و برنامه های آموزشی اختصاص یافته است (قاجاریه، به نقل از مرادی، ۱۳۸۱). مطالعه عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی مسأله پیچیده ای است؛ چرا که پیشرفت، عنصری چند بعدی است و به گونه ای ظریف به رشد جسمی، اجتماعی، شناختی و عاطفی دانش آموزان مربوط است. در گذشته بسیاری از پژوهشگران روی تأثیر توانایی های ذهن و شناختی بر پیشرفت تحصیلی تأکید میکردند. به طور کلی، عواملی که بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان تأثیر دارند، به سه دسته تقسیم میشوند: عوامل فیزیولوژیکی: این عوامل شامل متغیرهای بدنی و فیزیکی یادگیرنده از جمله سوء تغذیه و سلامت جسمانی می شود. عوامل روان شناختی: این عوامل شامل متغیرهای روان شناختی از جمله، استعداد، خلاقیت خودپنداره، عزت نفس، نگرش نسبت به مسایل آموزشی، انگیزه پیشرفت، امکان کنترل و ویژگی های

شخصی دیگر می شود. عوامل محیطی: این عوامل در برگیرنده متغیرهای بیرونی شامل پایگاه اقتصادی و اجتماعی (درآمد، تحصیلات، محل زندگی)، متغیرهای مربوط به خانواده (تعداد افراد خانوار، سبک فرزندپروری والدین، ارزش های فرهنگی خانواده) و متغیرهای مربوط به محیط مدرسه (شرایط مدرسه، مدیریت مدرسه، نگرش ویژگی های معلمان، فرهنگ و جو سازمانی مدرسه) می شود (صاحب، به نقل از مرادی، ۱۳۸۸).

نتیجه گیری :

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۲۹۸۰-۷۷۸۶-ISSN

در نظریه یادگیری اجتماعی بندورا گفته شده است که یادگیرنده از طریق مشاهده رفتار دیگران به یادگیری می پردازد. این یادگیری به شرح زیر صورت می پذیرد: وقتی که یادگیرنده یعنی مشاهده کننده، رفتار شخص دیگری را مشاهده میکند که آن شخص برای انجام آن رفتار پاداش یا تقویت دریافت می نماید آن رفتار توسط فرد مشاهده کننده آموخته میشود به این نوع پاداش یا تقویت جانشینی می گویند. وقتی که معلم یکی از دانش آموزان کلاس را برای حل مسئله ای از یک راه تازه مورد تقویت قرار میدهد، دانش آموزان دیگر روش این دانش آموز را سرمشق قرار می دهند و می کوشند تا همان راه حل را در مسائل خود به کار بندند. علاوه بر تقویت جانشینی، در یادگیری از راه مشاهده تنبیه جانشینی هم موثر است. برای مثال اگر مامور راهنمایی و رانندگی راننده ای را به سبب سرعت زیاد در یک خیابان درون شهر جریمه کند، رانندگان دیگر که شاهد این جریان هستند، هنگام راندن اتومبیل خود در آن خیابان، آهسته تر خواهند راند. یا وقتی که معلم یکی از دانش آموزان را به سبب رفتار نامطلوبی که انجام داده است سرزنش میکند، دانش آموزان دیگر نیز از انجام آن رفتار دلسرد می شوند؛ بنابراین، اگر رفتار الگو یا شخصی که سرمشق قرار میگیرد با تقویت یا تنبیه دنبال شود، این تقویت و تنبیه بر رفتار شخصی که آن رفتار را مورد مشاهده قرار میدهد نیز تأثیر میگذارد. اگر رفتار سرمشق با تقویت دنبال شود احتمال بروز آن رفتار از سوی مشاهده کننده افزایش می یابد، اگر رفتار سرمشق با تنبیه مواجه شود احتمال انجام آن رفتار از سوی مشاهده کننده کاهش می یابد (سیف،

۱۳۹۲: ۱۷۵)

نقش الگو بودن معلم به دلیل ارتباط مستقیم و مداوم با فراگیران از اهمیت ویژه ای برخوردار است؛ یعنی معلم توانمند می تواند با استفاده از خصایصی چون گشاده رویی، همبازی شدن با دانش آموزان، احترام به آن ها، داستان گویی، عدم سرزنش و تنبیه دانش آموزان و در نهایت با دادن تقویت کننده مثبت الگوی موثر برای آن ها بود.

ویژگی های معلم در رابطه با فعالیت های تربیتی- اجتماعی دانش آموزان

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۷۷۸۶-۲۹۸۰-ISSN

یک معلم یا مربی در صورتی در پیش بینی و انجام فعالیت های فوق برنامه، موفق خواهد شد که آموزش و کارآموزی لازم را در این مورد قبلا دیده باشد. مربی برای انتخاب و تنظیم فعالیت های تربیتی و اجتماعی به اطلاعات و مهارت های زیر نیاز دارد:

- دانش و توانایی برقراری ارتباط خوب و صحیح با کودکان، والدین و کارکنان مدرسه.
- شناخت ویژگی های رشد طبیعی کودکان و نوجوانان.
- شناخت کامل برنامه درسی و تشخیص جنبه های ضعیف آن که باید به وسیله فعالیت های فوق برنامه جبران و ترمیم شوند.
- آشنایی با فعالیت های تربیتی، اجتماعی سودمند برای انتخاب نوع فعالیت های فوق برنامه.
- آشنایی با روش های علمی اجرای فعالیتها، در ارتباط با ویژگی های سنی، استعدادها، نیازها و رغبت های دانش آموزان یک دوره تحصیلی یا کلاس.
- آشنایی با روش های درست ارزشیابی، از فعالیت های فوق برنامه.
- آشنایی با چگونگی برانگیختن دانش آموزان به شرکت در فعالیت های فوق برنامه.
- آشنایی با چگونگی ترغیب اولیای دانش آموزان و نهادهای اجتماعی به همکاری در انجام فعالیت های مورد نظر.
- آشنایی با وسایل و امکانات لازم برای انجام دادن فعالیت های فوق برنامه، تهیه و کاربرد صحیح آن ها.
- شناخت زمان مناسب و چگونگی انجام دادن فعالیت های تربیتی و اجتماعی.
- آشنایی با مسائل گروهی و چگونگی تشکیل گروه ها.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۷۷۸۶-۲۹۸۰-ISSN

- توجه به تفاوت های فردی دانش آموزان در انتخاب و ارائه فعالیت ها.
- داشتن طرح و برنامه های تربیتی مناسب با زمان، مکان، ویژگی های دانش آموزان و نوع فعالیت ها.
- نظارت و ارزشیابی مستمر از فعالیت های در حال اجرا.
- در پایان با توجه به تاکید یونسکو بر چهار ستون یادگیری معلم و مربی باید فعالیت های تربیتی - اجتماعی فراگیران خود را بر پایه یادگیری برای دانستن (فهمیدن)، یادگیری برای زیستن، یادگیری برای انجام دادن و یادگیری برای با هم زیستن را دائما مدنظر داشته و آن ها را عملیاتی و اجرایی نمایند (سلجوقی، ۱۳۹۲: ۹۸).
- نظر به این که شخصیت کودکان هنوز شکل نگرفته است و نقش پذیر هستند و نبود تعادل روانی در معلم، اثرات بدی در آن ها خواهد داشت. کودکان نه تنها مطالبی را که مستقیماً از طرف معلم گفته میشود، می آموزند، بلکه رفتار، حرکات، نگرش ها، مهارت ها و خلاصه کل شخصیت معلم، در آن ها اثر میگذارد ریشه این مسئله را باید در تمایل به تقلید کودک از دیگران دانست. برخی معتقدند که این تمایل ازجمله نیرومندترین و ریشه دارترین غرایز کودک به شمار میرود. یکی از نخستین روانشناسان کودک این غرایز را به منزله بهترین گزینه کودک تلقی میکنند. کودک در حال رشد، آموزشی می بیند خود را با شرایط جدید تطبیق می دهد. ممکن است یک نوجوان به علم آموزی علاقه مند باشد و احساس کند که به یک خط مشی مشخصی متمایل است، یا احساسی عمیق، چون یک اعتقاد نسبت به بعضی ارزش ها دارد، ولی خود توجه ندارد که در چه شرایطی است و چه عواملی باعث به وجود آمدن این حالات در او شده است. در اینجا دو نوع فرآیند آموزش و پرورش، یعنی آموزش آگاهانه و ناخودآگاهانه را بپذیریم.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۷۷۸۶-۲۹۸۰-ISSN

منابع :

- ۱- بیگم حائری زاده، خیریه، محمدحسین، لیلی (۱۳۸۶)، ویژگی های معلم موثر، تهران، نشرقطره، چاپ چهارم
- ۲ - داودی محمد، (۱۳۸۴)، نقش معلم در تربیت دینی، نشر موسسه پژوهشی حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۴.
- ۳- سیف، علی اکبر (۱۳۹۲)، روانشناسی پرورشی نوین: روانشناسی یادگیری و آموزش، تهران، نشر دوران، چاپ دوم.
- ۴- ضرابی، عبدالرضا، (۱۳۹۰)، تربیت محبت محور، اسلام و پژوهش های تربیتی، سال سوم، شماره ۱.
- ۵- ذوفن ، شهناز .لطفی پور، خسرو . رسانه های آموزشی برای کلاس درس .۱۳۸۳. تهران . انتشارات کتاب های درسی ایران
- ۶- حسینعلی تقی پور، دانش محتوایی روشهای معلمی و تاثیر آن بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان (۲۰۱۸)،

دکتری مدیریت آموزشی ، عضو هیات علمی دانشگاه آزاد، مازندران